

nin onların halifeliklerinden önceki yıllarda gerçekleştiği düşünülebilir.

Kaynaklarda Hâris b. Kelede'nin çocuklarına da geniş yer verilmiştir. Bunlardan Nâfi', Nudayr ve Hâris ünlü birer sahâbî, babası gibi hekim olan Nadr ise Resûl-i Ekrem'in emriyle Hz. Ali tarafından öldürülen ünlü bir müşriktir. Hâris, Sümeiye adlı câriyesinden doğan ve künyesi bizat Hz. Peygamber tarafından verilen Ebû Bekre ile Emevîler'in Irak valisi Ziyâd b. Ebîh'in neseplerini reddetmiştir. Kızlarından birinin de sahâbîlerden Basra Valisi Utbe b. Gazvân ile evli olduğu bilinmektedir.

Hâris b. Kelede'nin teşhis ve tedavi konularında çok başarılı olduğu, hangi hastalığa hangi ilâcın verileceğini iyi bildiği, geniş kültürünün ve tecrübelerinin yardımıyla halkın gelenek ve alışkanlıklarını da göz önünde tutarak kendine has tedavi yöntemleri geliştirdiği rivayet edilir. Büyük bir kısmı İbn Ebû Usaybia'nın 'Uyûnü'l-*enbâ*'nda yer alan *el-Muḥâver* fi't-*ṭib* adlı küçük hacimli bir eserin ona ait olduğu kabul edilmektedir. Ancak İran'da bulunduğu sıralarda Sâsânî Hükümdarı Enûşirvân (531-579) ile yaptığı tıp sohbetlerinin kaleme alınmış şekli olan esere, sonraki yıllarda halk sağlığıyla ilgili çeşitli darbimesellerin de karıştığı kabul edilmektedir. Bu metinde ona mal edilen şu tavsiyeler modern tıp açısından da dikkat çekicidir: "Güneş altında fazla kalmayın. Mide hastalıklarının yuvası, az yemek ise devânın başıdır. Çok yaşamak isteyen kahvaltısını erken yapın, akşam yemeğini erken yesin, az borçlansın, az cinsî münasebette bulunsun, sağlıklı iken ilâç kullanmaktan sakınsın, bir hastalık ortaya çıktığı zaman onu müzmin hale gelmeden önce izâle etsin; çünkü insan bedeni toprak gibidir, ıslah edersen mâmur, ihmal edersen harap olur. Pastırma yemek, tok karnına hamama girmek veya cinsî münasebette bulunmak, yaşlı kadınla evli olmak ve cinsel yaşamını onunla sürdürmek vücudu yıpratır. Genç kadınla evlenin, meyveyi uygunlaşınca yiye, bedeniniz hastalığa tahammül ettiği müddetçe ilâç kullanmayın, zira ilâç bir hastalığı giderir, fakat bir başka rahatsızlığa yol açar. Sabah kahvaltısından sonra biraz uyuyun, akşam yemeğinden sonra ise kırk adım yürüyün".

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakât*, III, 147, 198, 247; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Sâvî), s. 68, 125, 151; İbn Düreyd, *el-İstikâk*, s. 305-306; İbn Cülcül, *Tabakâtü'l-eṭṭibbâ* (nşr. Fuad Seyyid), Kahire 1955, s. 54; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, I, 289, 567-568; III, 541, 567; IV, 389-390; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, I, 94; III, 154; IV, 9-11; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe* (Bennâ), I, 413; İbnü'l-Kiftî, *İḥbârü'l-ulemâ*, s. 111-113; İbn Ebû Usaybia, *'Uyûnü'l-enbâ*, s. 162-165; İbn Hacer, *el-İşâbe*, I, 276, 288-289; III, 544, 555, 557-558, 571-572; IV, 226, 335, 340, 346, 350, 389; *Keşfü'z-zunûn*, I, 783; Gâlib Ata, *Tıp Târîhi*, İstanbul 1341/1925, I, 127; a.mlf., *Tıp Fakültesi*, İstanbul 1341, s. 30-35; Hamîdullah, *İslâm Peygamberi* (Mutlu), I, 319; II, 100-101; Sezgin, *GAS*, III, 203-204; Ferîd Vecdî, *DM*, III, 398-403; Kernâl es-Sâmerâî, *Muḥtaşar târîhu't-ṭibbî'l-'Arabî*, Beyrut 1404/1984, s. 267-278; Muhtâr Sâlim, *et-Ṭibbü'l-İslâmî beyne'l-akide ve'l-ibdâ*, Beyrut 1408/1988, s. 67-72; Abdülhay el-Kettânî, *et-Terâtibü'l-İdâriyye* (Özel), II, 212-218; III, 77; Ch. Pellat, "al-Harîṭh b. Kalada", *EP Suppl.* (İng.), s. 354-355.

ABDULLAH KÖŞE

HÂRİS b. MİSKÎN

(الحارث بن مسكين)

Ebû Amr el-Hâris b. Miskîn
b. Muhammed el-Ümevî el-Mısrî
(ö. 250/864)

Mâlikî fakihî.

154 (771) yılında doğdu. Emevîler'in Mısır valisi Abdülazîz b. Mervân'ın torunu olan Muhammed b. Zebbân b. Abdülazîz'in mevlâsıdır. İlim tahsiline ileri yaşlarda başladı. Süfyân b. Uyeyne, Eşheb el-Kaysî, İbn Vehb, İbnü'l-Kâsım gibi âlimlerden hadis rivayet etti; ayrıca bu son iki hocasından fıkıh öğrendi. Güvenilir bir râvî kabul edilen Hâris Mısır ve Bağdat'ta hadis dersleri verdi; kendisinden Ebû Dâvûd, Nesâî, Abdullah b. Ahmed b. Hanbel, Ebû Ya'lâ el-Mevsilî, İbn Vaddâh, Ebû Hâtım er-Râzî gibi âlimler rivayette bulundular.

Halife Me'mûn'un Mısır seferi esnasında vezir Fazl b. Mervân'ın başkanlığında mezâlîm mahkemesi kuruldu, Hâris de kadılık görevi verilmek üzere meclise çağırıldı. Yöneticilerin haksızlığına uğrayan bir kişinin Hâris'i şahit göstermesi ve onun da idareciler aleyhine ifade vermesi üzerine halk galeyana geldi. Halifenin huzuruna çıkarılan Hâris, idarecilerin halka zulmettiğini burada da tekrar edince isyana sebebiyet verebileceği endişesiyle Bağdat'a sürüldü (217/832). Daha sonra burada halku'l-Kur'ân'la ilgili resmî görüşü benimsemediği için hapsedildi. Mütevekkil-Allellah halife olunca onu ser-

best bırakarak (232/847) Mısır (Kahire) kadılığı ile görevlendirdi. Hâris'in bu görevi sürekli reddetmesi üzerine kadılık makamı beş yıl boyunca boş kaldı. Nihayet arkadaşlarının ısrarı üzerine Fustat'a giderek göreve başladı (10 Cemâziyelevvel 237/9 Kasım 851).

Devlet adamlarından mümkün olduğu kadar uzak duran, görüştüğü zamanlarda da doğruyu söylemekten çekinmeyen Hâris, kadılığı sırasında adaletten sapmaya büyük özen gösterdi ve bid'atlarla mücadele etti. Mensubu bulunduğu Mâlikî mezhebinin görüşlerine uygun olarak verdiği bir hükmün, huzurundaki fakihlerle istişare ettikten sonra halife tarafından bozulması üzerine görevinden ayrıldı (245/859). Hâris b. Miskîn 27 Rebûlevvel 250 (8 Mayıs 864) tarihinde vefat etti.

Hâris'in Eşheb el-Kaysî, İbn Vehb ve İbnü'l-Kâsım'ın ittifak ettiği görüşlerle ilgili bir eser kaleme almış olduğu kaynaklarda zikredilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, *et-Târîhu's-şâgîr*, II, 392; Vekî', *Aḥbârü'l-kuḍât*, III, 240, 326; İbn Ebû Hâtım, *el-Cerḥ ve't-ta'dîl*, III, 90; Kindî, *el-Vülât ve'l-kuḍât*, s. 353-359; a.e. (Guest), s. 462, 467-475, 502-505; İbn Hibbân, *eş-Şikâṭ*, VIII, 182; Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, VIII, 216-218; Şirâzî, *Tabakâtü'l-fukahâ*, s. 158; Kâdî İyâz, *Tertibü'l-medârik*, I, 569-577; İbn Hallikân, *Vefeyât*, II, 56-57; Mizî, *Teḥzibü'l-Kemâl*, V, 281-285; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, XII, 54-58; a.mlf., *Tezkiretü'l-huffâz*, II, 514-515; Sübkî, *Tabakât*, II, 113-114; İbn Ferhûn, *ed-Dibâcû'l-müzheb*, s. 107; İbn Hacer, *Teḥzibü't-Teḥzib*, II, 156-158; İbn Tağrıberdî, *en-Nücumü'z-zâhire*, II, 289, 331; Süyûtî, *Hüsnü'l-muḥâdara*, I, 308; II, 144; İbnü'l-İmâd, *Şecerât*, II, 121; Mahlûf, *Şeceretü'n-nür*, I, 67.

MEHMET ERDOĞAN

HÂRİS el-MUHÂSİBÎ

(bk. MUHÂSİBÎ).

HÂRİS b. MÜRRE

(الحارث بن مروة)

el-Hâris b. Mürre el-Abdî
(ö. 42/662)

Hız. Ali'nin kumandanlarından.

Tâbiünden olup Abdülkays kabilesine mensuptur. Tarih sahnesine ilk defa Hız. Ali'nin halifeliği zamanında çıkmıştır. Sıffin Savaşı'nda Hız. Ali'nin sol cenah piyade birlikleri kumandanı olarak görev yapan Hâris (Nasr b. Müzâhim, s. 205), 37